

Антонич Богдан-Ігор Васильович

Творчий шлях

(1909 — 1937)

Шостого липня 1937 року Богдана-Ігоря Антонича не стало. Помер поет-філософ на 28 році життя у львівській лікарні від запалення легенів. Мав на той час добру славу і високий літературний авторитет. Був автором трьох поетичних книг — "Привітання життя" (1931), "Три перстені" (1934), "Книга Лева" (1936). Підготовлені до друку ще дві збірки "Зелена євангелія" і "Ротації" побачили світ посмертно, в 1938 році. Заявив про себе як поет із оригінальною системою образного мислення, яке запліднювалося і надзвичайно емоційною вразливістю на найтонший порух живої природи, і глибокою мислительською працею освіченого розуму над вибудовою цілісної концепції людини та світу, і "оживленням" у поетичній уяві атавістичних, підсвідомих стихій людського буття і міфологічно-фольклорних "знаків" повноти зв'язків людини з природою.

Я, сонцеві життя продавши
За сто червінців божевілля,
Захоплений поганин завжди,
Поет весняного похмілля, —

такий автопортрет створив Богдан-Ігор Антонич. У його поезіях ми щораз натрапляємо на такі автохарактеристики-перевтілення:

"Я все — п'яний дітвак із сонцем у кишені";

"Я є рушниця, радістю набита,
якою вистрілю на честь життя",

"Я — закоханий в житті поганин";

"Сестра Антонича — лисиця";

"Антонич теж звіря сумне і кучеряве";

"Антонич був хрущем і жив колись на вишнях".

Антонич сповідував ідею неподільної, гармонійної єдності людини і природи, людини і космосу, прагнув пізнати і відтворити рух незнищенної матерії у безкінчній змінності її форм і виявів, жадібно всотував усі барви, тони і звуки довколишнього світу. Але не тільки взаємини людини і природи приваблювали цього творця фольклорних метаморфоз та поетичних міфів. Антонич чутливо реагував на соціальну дійсність, на фантастичні, з елементами сюрреалізму образи-символи капіталістичного міста-спрута. Особливо вражаючі урбаністичні картини з майстерним відтворенням морально-психологічної атмосфери міської ночі і затхлих закапелків дрібних душ постають у збірці "Ротації".

Понад двадцять років минуло відтоді, як Дмитро Павличко упорядкував найповніше на Радянській Україні зібрання літературної спадщини Б. І. Антонича і написав ґрунтовну вступну статтю до неї — "Пісня про незнищенність матерії" (Радянський письменник, 1967). За рік до цього видання Мікулаш Неврлі у Братіславі підготував до

друку велику книжку його поезій під назвою "Перстені молодості". 1967-го "Зібрані твори" Антонича з'явилися за кордоном, у Канаді, завдяки зусиллям українських літераторів в еміграції Святослава Гординського і Богдана Рубчака. Не з усіма висновками автора статті про життя і творчість Б.-І. Антонича, друга поета Святослава Гординського, можна погодитися, як і з включенням до вибраного всіх віршів збірки релігійної лірики "Велика Гармонія". Сам Антонич цю збірку, яка складається переважно з важких за формою релігійно-моралізаторських сентенцій, не передав до друку, хоча готував одночасно із книжкою "Привітання життя".

Дмитро Павличко не оминає складних фактів творчої біографії Антонича, зокрема намагається зрозуміти, чому з-під його пера з'явилося сумнозвісне "Слово про Альказар". І хоча майже в той же час поет написав "Слово про чорний полк", в якому різко осуджує італо-фашистську інтервенцію в Абіссінії, не можна вилучати із творчої біографії Антонича і проголошення — буквально одним рядком — симпатії до реакційних сил в Іспанії. Цей вірш дає українським буржуазним націоналістам поживу для ідеологічних спекуляцій. Та попри всі намагання підтягти творчість Антонича до своїх політичних орієнтацій, цього досягти нашим супротивникам не вдається. Бо Антонич, як вони самі стверджують, не став "правдивим націоналістичним поетом".

Розглядаючи творчу біографію Б.-І. Антонича, ми повинні всебічно охоплювати політичну і літературно-мистецьку атмосферу 30-х років ХХ століття у Львові. Поет багато спілкувався з художниками, скульпторами, музикантами, шукав разом із членами АНУМ — Асоціації Незалежних Українських Митців — нових засобів художнього вираження, був уважний до новаторських експериментів у галузі форми кубістів і сюрреалістів. Тому, одержуючи за свою другу книжку поезій "Три перстені" літературну нагороду львівського Товариства письменників і журналістів, він у своєму привітанні 31 січня 1935 року відмежовується від політично-спекулятивних зазіхань на його свободу самовираження з боку націоналістично-агресивних кіл. Поет належить правді, якій служили чесно, з прометеївським подвижництвом Т. Шевченко та І. Франко. З перших кроків до пізнання таємниць української літературної мови син священика із роду лемків, який п'ять років студіював після закінчення польської гімназії слов'янську філологію у Львівському університеті, цікавиться літературою Радянської України. Антонич переписує у свої блокноти поезії М. Рильського і П. Тичини, приглядається до експериментів у формі Є. Плужника і М. Бажана, М. Драй-Хмари і М. Семенка, інших неокласиків і футуристів, скорботно переживає трагічну загибель на Радянській землі своїх близьких знайомих, прогресивних літераторів В. Бобинського і братів Крушельницьких. Він вивчає польську і світову поезію, багато перекладає, роздумує над необхідністю гідно, на рівні новочасного мистецького самовираження, прилучитися і органічно злитися з класичною літературою українського народу. Для нього І. Франко — "учитель і поет, виховник, будівничий", який умів "шляхи майбутнього в мету спрямовувати сміло", а Т. Шевченко — "не пишний монумент із мармуру", а слово, яке тривкіше за бронзу й мідь:

Твоє наймення, мов молитву,

кладемо на стяг,
бо знаємо, що, мов тавро,
понесемо в життя
печать Твоїх палючих слів, що
пропекла до дна нам душі.
("Шевченко")

Перші поетичні спроби Богдана Антонича не відзначаються досконалістю версифікації. Але молодий поет, наполегливо шукає індивідуальні ходи до пізнання таїни семантичного "коду" слова та образності. А з якою музичною енергією він творить експресію строф, яка виразна образна структура "Поєми про вітрини"!

Богдан-Ігор Антонич — яскрава, оригінальна мистецька постать в українській літературі, поет-новатор, чия творча доля переконливо засвідчує: великий талант, за словами Дмитра Павличка, "обов'язково пробивається крізь тернові хащі ідейних манівців і хитань на шлях передових думок свого часу, шлях, поєднуючий серце художника і серце його народу".

Він себе називав малим хрущем на дереві нашої національної поезії, яке вросло глибоко в шевченківську традицію.

Антонич був хрущем і жив колись на вишнях,
на вишнях тих, що їх оспівував Шевченко.
Моя країно зоряна, біблійна й пишна,
квітчаста батьківщино вишні й соловейка!
Де вечори з Євангелії, де світанки,
де небо сонцем привалило білі села,
цвітуть натхненні вишні кучеряво й п'яно,
як за Шевченка, знову поять пісню хмелем.
("Вишні")

Жулинський М. Г.

Із книги "Із забуття — в безсмертя (Сторінки призабутої спадщини)".
(Київ: Дніпро, 1990. — С. 386—388).